

1. Referentie

Referentie	Vercaigne, C., Mistiaen, P., Walgrave, L. & Kesteloot, C. (2000). <i>Verstedelijking, sociale uitsluiting van jongeren en straatcriminaliteit. Een onderzoek gefinancierd door de Federale diensten voor Wetenschappelijke, Technische en Culturele Aangelegenheden</i> . Onuitgegeven onderzoeksrapport. K.U.Leuven, OGJC en ISEG.
Taal	Nederlands/Frans
ISBN	/
Publicatievorm	Onderzoeksrapport

2. Abstract

Dit onderzoek, in opdracht van de Federale Diensten voor wetenschappelijke, technische en culturele aangelegenheden, uitgevoerd door de onderzoeksgroep jeugdcriminologie en het instituut voor economische en sociale geografie van de K.U.Leuven, gaat op zoek naar de relatie tussen verstedelijking en criminaliteit bij jongeren. De onderzoekers brengen een visie van verstedelijking en de daarmee verbonden risico's op sociale uitsluiting en straatcriminaliteit in al haar complexiteit in beeld. Dit alles wordt onderbouwd met een veelvoud aan empirisch materiaal.

3. Trefwoorden

Thema ('s)	Ruimtelijke ordening, vrije tijd, onderwijs, politie en justitie
Trefwoord(en)	Allochtonen, Brussel, jeugddelinquentie, maatschappelijke kwetsbaarheid, sociaal-ruimtelijke polarisatie, sociale uitsluiting, straatcriminaliteit, verstedelijking

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	Federale Diensten voor wetenschappelijke, technische en culturele aangelegenheden
Onderzoeker(s)	C. Vercaigne, P. Mistiaen, Prof. dr. L. Walgrave & Prof. dr. C. Kesteloot Onderzoeksgroep Jeugdcriminologie K.U.Leuven Hooverplein, 10 3000 Leuven Tel: 016/32 53 00 Fax: 016/32 54 63 Instituut voor Sociale en Economische Geografie K.U.Leuven De Croylaan 42 3001 Heverlee Tel: 016/32 24 42 Fax: 016/32 29 80

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Hoe verloopt de relatie tussen verstedelijking en de daarmee gepaarde risico's op sociale uitsluiting van jongeren en straatcriminaliteit?
Hypothesen	De materiële en sociale structuren van bepaalde buurten zijn een verdichting van sociale uitsluitingsmechanismen. Deze sociale uitsluitingsmechanismen hebben een fundamentele impact op de leefvoorwaarden van jongeren, hun maatschappelijke integratie en hun toekomstperspectieven.

	Het tekort aan aangepaste vrijetijds mogelijkheden voor jongeren brengt hen ertoe in groepen rond te hangen in bepaalde publieke ruimten, wat leidt tot territoriumstrijd met andere groepen en functies die op dezelfde ruimten aanspraak maken en tot criminaliserende conflicten. 1) De problemen vermeld in hypothese twee en drie doen zich in sterkere mate voor bij allochtone jongeren, die daarenboven ook nog negatief-selectief benaderd worden door de recreatievoorzieningen, politie en niet-professionelen. 2) Sommige jongeren worden aldus verleidbaar om deel uit te maken van de zogenaamde harde kern van de straatdelinquentie, bestaande uit jongvolwassenen die hun leefstijl afstemmen op een soort <i>vice-industry</i>. 3) Naast de problemen vermeld in hypothese één en drie, verhoogt de ruimtelijke ordening in de stad het risico op delinquentie nog door de concentratie van aantrekkelijke beslachtofferbare voorwerpen en personen in bepaalde wijken en door de moeilijke controleerbaarheid van bepaalde urbanisatorische ontwikkelingen.
--	---

6. Methode

Onderzoeksmethode	Analyse van voorgaande gegevens, kaderend uit het onderzoek uitgevoerd door het ISEG in opdracht van het Vlaams Ministerie Stadsaangelegenheden, gegevens van het NSI (uitgevoerd in het jaar 1991). Kwantitatief verklarend onderzoek met behulp van een gesloten vragenlijst (1998). Kwalitatief onderzoek: semi- gestructureerde interviews met bevoorrechte getuigen en 14 jongeren van vreemde afkomst. Observatie. Analyse van processen verbaal van het jeugdparquet te Brussel.
Onderzochte groep	Indeling van de buurten in Brussel in 4 groepen om het aanbod van vrijetijdsbestedingen in beeld te brengen. Deze groepen zijn: achtergestelde buurten, twee andere types van achtergestelde buurten werden samengevoegd tot een tweede groep, de rijke gemeenten van het zuid-oosten en andere gemeenten met een meer gemiddeld inkomen. 4496 Brusselse scholieren, waarvan 3808 Franstalig en 688 Nederlandstalig. Voor de analyse van delicten naar afkomst en nationaliteit, wordt de groep opgedeeld in drie, namelijk jongeren van Belgische afkomst met Belgische nationaliteit, jongeren van Marokkaanse afkomst met Belgische nationaliteit en jongeren van Marokkaanse afkomst met Marokkaanse nationaliteit. Observaties in de buurt 'Varkensmarkt' en 'Zwarte Vijvers' te Brussel. Alle pv's die een als misdrijf omschreven feit registreerden. 2580 in totaal. Zij worden opgedeeld in 2047 niet-aangehouden, 533 aangehouden. Van de periode 7 april 1998 tot 16 oktober 1998.
Bereik	Lokaal (Brussel)

7. Resultaten

<i>De sociaal-ruimtelijke structuur en jongeren in de Brusselse regio:</i>	527 384 jongeren op een totale bevolking van 1 744 970 in het Brusselse in het jaar 1998. 178 buurten in Brussel zijn achtergesteld. In deze buurten leeft 40% in een situatie (sociale en fysieke levensomstandigheden) die hen niet voldoende sociale emancipatie kan bieden. Er worden drie categoriën van achtergestelde buurten onderscheiden: die buurten waar een groot aantal allochtonen wonen, buurten met een hoog aantal alleenstaanden en andere achtergestelde buurten. In de Brusselse regio is het vroegtijdig afhaken van mannelijke leerlingen alarmerend. Concentratiescholen vloeien onmiddellijk voort uit buurten waar een hoge concentratie van vreemdelingen aanwezig is. Er is een groot verschil qua aanbod van vrijetijdsbesteding tussen achtergestelde buurten en andere buurten. In de achtergestelde buurten domineren de sociaal-gerichte infrastructuur, wat wijst op sociale problemen waar de sociaal-culturele sector zich op richt. In de andere buurten vind je meer sportfaciliteiten. De gelegenheden in de achtergestelde buurten bleken het meest open te zijn. De breuk tussen achtergestelde en andere buurten scheidt systematisch kwetsbare jongeren van anderen, op één uitzondering na, namelijk kinderen van éénoudergezinnen.
--	---

<i>Bevraging van Brusselse scholieren/ Gegevens uit de schriftelijke enquête</i>	49,6% van de scholieren is van het mannelijke geslacht, 50,4% vrouwelijk. Gemiddelde leeftijd bedraagt 16,4 jaar. 81% is tussen de 12 en 18 jaar. Er is een significant verschil tussen de woonplaats van jongeren en de nationaliteit en afkomst. In de Brusselse populatie is het aantal niet-Belgen veel groter. 74,8% van de jongeren woont samen met de ouders, 14,6% woont bij één ouder en 6,7% woont in bij een ouder die een nieuwe partner heeft. Marokkaanse en Turkse jongeren leven meer bij beide ouders dan de overige jongeren. Eén vijfde van de jongeren is enig kind. Hiervoor vinden we significante verschillen bij de jongeren naar afkomst, bij jongeren van Marokkaanse kinderen komt dit immers minder voor. Vaders gaan vaker werken dan moeders en verhoudingsgewijs zijn meer moeders tewerkgesteld in het midden beroepsniveau. Er is een sterke correlatie tussen afkomst en beroepsniveau van de vader (wijst op sociale klasse van jongere). Er zijn geen significante verschillen tussen geslacht en de studierichting. Hoe lager de sociale klasse, hoe groter de kans op dubbel en meerdere malen blijven hangen. We zien dat in het Technisch Secundair Onderwijs dubbel en meerdere malen voorkomt, eveneens het meerdere malen dubbel. In het Algemeen Secundair Onderwijs is dit het laagst. 12,9% van de jongeren gaat nooit graag naar school. Jongens gaan minder graag naar school dan meisjes. Tot en met de leeftijd van zeventien jaar gaat men minder graag naar school, na 17 jaar neemt de positieve houding ten opzichte van school opnieuw toe. Het hoogste percentage van jongeren dat het liefst naar school gaat, wordt gevonden bij jongeren van Marokkaanse afkomst. Hoe hoger de beroepsklasse, hoe minder graag men naar school gaat. Er is een rechtsevenredig verband tussen minder graag naar school gaan en spijbelen/schorsen. Meer dan de helft van de jongere woont reeds langer dan 10 jaar in dezelfde buurt. Twee belangrijke bindingselementen hiervoor zijn familie en vrienden die in de buurt wonen. De top vijf van dingen die gemist worden door de jongeren in hun buurt zijn: groene frisse plaatsen, sportfaciliteiten, uitgaansgelegenheden, winkels en activiteiten- en ontmoetingsplaatsen voor jongeren. 29% van de jongeren woont in een woning met vier personen, slechts een heel klein percentage heeft geen badkamer/douche of telefoon. De top vier van vrijetijdsbestedingen wordt gevormd door bij vrienden op bezoek gaan, aan sport doen, naar de bioscoop en winkelen. De meeste hiervan worden met anderen gedaan. De meeste activiteiten worden in een andere buurt beoefend, behalve het jeugdhuis bezoeken en het rondhangen op pleinen. Zowel naar sociale klasse als afkomst worden er verschillen gevonden in vrijetijdsbesteding. Meisjes vinden over het algemeen de verschillende delicten ernstiger dan de jongens. Bij de jongens zien we dat jongeren van Marokkaanse of Turkse afkomst vaker de categorie zeer ernstig toekennen aan delicten. Meer dan tweevijfde van de jongeren werd reeds lastig gevallen op straat. Meisjes worden iets vaker slachtoffer van tasjesroof of lastigvallen op straat. Bedreiging met een wapen en in elkaar geslagen worden, komt vaker voor bij jongens.
<i>Gegevens uit de interviews</i>	Jongeren kunnen moeilijk verwoorden wat hun Marokkaanse afkomst betekent. Het blijft een gevoel. Daarnaast wordt er ook gewezen op een gemeenschappelijke geschiedenis. Jongeren in Marokko zouden wellicht nooit de kans gehad hebben om naar school te gaan. Bijna alle jongeren maken een onderscheid tussen ghettoscholen, vuilbakscholen/ scholen van de laatste kans en goede scholen. Volgens hen is het soort school waar de jongere terecht komt bepalend voor zijn/haar toekomst. Ouders sturen hun kinderen vaak naar een school in de buurt, die vaak een slechte school is. Eens geschorst op een school, komt men vaak in een negatieve spiraal terecht. Een groot nadeel dat gekoppeld wordt aan de zgn. ghettoscholen is het feit dat de leerlingen niet langer contact hebben met leerlingen van Belgische afkomst. Ook is er kritiek op het gedrag van de leerkracht, dat soms ronduit racistisch is. De school wordt gezien als een scharniermoment, waar nog veel dient te gebeuren en te veranderen. Jongeren vinden hun buurt goed en niet goed, allen wonen er graag, ondanks het imago dat sommige buurten hebben bij buitenstaanders. Elkeen erkent dat ze in een probleembuurt wonen. De drie grootste problemen worden aangestipt: verloedering, gebrek aan activiteiten en de hoge concentratie migranten. Daarentegen is de solidariteit

	wel zeer groot in deze wijken. Deze solidariteit beperkt zich echter tot de houding tegenover de politie, voor het overige heeft het materialisme de strijd gewonnen van de solidariteit. Er worden drie positieve tendensen benoemd: het stijgend aantal organisaties voor jongeren, de rol van moskeeën en de rol van de grote broers. Hierdoor nam het geweld in de buurt af. Er wordt algemeen positief gereageerd op de verschillende buurtwerkingen. Toch twee kritische kanttekeningen: het is niet voldoende om enkel via jeugthuizen met jongeren te werken en jongeren moeten niet enkel leren spelen, maar ook leren leven. Controle door de politie wordt bij alle jongeren als negatief ervaren. De jongeren wijzen op de rol van de media in het verspreiden van het negatieve beeld over Marokkaanse jongeren. In dit racisme schuilt het gevaar van de haat die kan uitmonden in geweld. Met betrekking tot de toekomst hopen alle jongeren hetzelfde: werken en een gezin hebben.
Gegevens uit de pv'analyse	79,86% van de geregistreerden zijn jongens. Meer dan de helft van de geregistreerde jongeren zijn tussen de 16 en 18 jaar oud. De vijf meest voorkomende delicten bij niet-aangehouden zijn, in volgorde van belangrijkheid: weglopen uit instelling, verdovende middelengebruik, winkeldiefstal, opzettelijke slagen en verwondingen en spijbelen, beschadigingen en vernielingen in het algemeen. Voor aangehouden zijn dit: diefstal door middel van geweld of bedreiging, diefstal door middel van braak, weglopen uit instelling, autodiefstal door middel van braak en weglopen van thuis. Het grootste verschil naar delictscategorie bij aangehouden en niet-aangehouden vinden we bij 'vermogensdelicten met geweld tegen de persoon', namelijk 6,45% voor de niet-aangehouden versus 15,38% bij de aangehouden. Op één uitzondering na, namelijk 'geen echte delicten', scoren jongens hoger dan meisjes. Meisjes worden voor de categorie 'geen echte delicten' sneller aangehouden, in tegenstelling tot andere delictscategorieën. Vermogensdelicten worden voornamelijk in groepsverband gepleegd. Dit groepsaspect verhoogt evenwel de kans op aanhouding. Een derde van de delicten worden tijdens de schoolvakantie gepleegd. Het overgrote deel van de delicten zijn vermogensdelicten. Er zijn vier categorieën van tijdstippen waarop de delicten worden gepleegd, namelijk voormiddag, namiddag, 's avonds en 's nachts. In de namiddag worden de meeste delicten gepleegd. De verbaliserende politie vindt het <i>grosso modo</i> voldoende om de jongere te ondervragen, een pv op te stellen. De twee sterk gemediatiseerde delicten, geweld en drugsgebruik, blijken overroepen door de media.

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

Walgrave, L. & Goris, P. (2002). *Van kattenkwaad en erger. Actuele thema's uit de jeugdcriminologie*. Leuven: Garant.

9. Beleidsaanbevelingen

Ja

10. Samenvatting

Dit onderzoek, in opdracht van de Federale Diensten voor wetenschappelijke, technische en culturele aangelegenheden, uitgevoerd door de onderzoeksgroep jeugdcriminologie en het instituut voor economische en sociale geografie van de KU Leuven, gaat op zoek naar de relatie tussen verstedelijking, sociale uitsluiting en criminaliteit bij jongeren. In een eerste deel wordt de theoretische onderbouw verzorgd. Het onderzoek vertrekt vanuit de theorie van de maatschappelijke kwetsbaarheid, aangevuld met het theoretisch model van Wikström – welke een synthese is van twee theorieën betreffende stadsriminaliteit – en de sociaal grafische theorie van territorialisering van de armoede. In het tweede deel wordt op basis van eerder verzamelde gegevens de sociaal-ruimtelijke structuur van de Brusselse regio blootgelegd. Op basis hiervan onderscheidt men vijf soorten buurten: achtergestelde buurten met veel allochtonen, andere achtergestelde buurten, middenklasse buurten, rijke

buurten en buurten uit de stadsrand. Verder bleek ook dat jongeren uit achtergestelde buurten, en vooral de niet-Belgische, steeds oververtegenwoordigd zijn in de minst gunstigste categorieën qua schoolloopbaan, werkloosheid, armoede, kinderrijkdom van de gezinnen en mogelijkheden tot vrijetijdsbesteding. In het derde en vierde deel van het onderzoek worden respectievelijk de resultaten van de bevraging van Brusselse scholieren (n=4496), interviews met bevoorrechte getuigen en een aantal jongeren uit twee geselecteerde Brusselse buurten en de parketanalyse (n pv's= 2580) besproken. De resultaten van de steekproef van de bevraging zijn representatief voor de Brusselse jongerenpopulatie. In het laatste en vijfde deel van het onderzoek wordt op zoek gegaan naar verklarende factoren voor jeugddelinquentie in Brussel.

De grote verdienste van dit onderzoek is het verzamelen van een groot databestand met betrekking tot gegevens over jongeren in Brussel. Uit het onderzoek blijkt eveneens wat reeds veelvuldig in literatuur beschreven is, namelijk dat leeftijdsgebonden delinquentie door een meerderheid van de adolescenten, afkomstig uit alle sociale geledingen, gepleegd wordt. Jongens stellen dit soort gedrag meer dan meisjes. Slechts een kleine groep groeit door naar meer ernstige en persisterende delinquentie. Het onderzoek bevestigt de theorie van de maatschappelijke kwetsbaarheid. Het gros van de delinquentie wordt voornamelijk verklaard door de sociaal-economische tegenstellingen. Eveneens blijkt uit het onderzoek dat de beeldvorming over delinquente jongeren scheefgetrokken is. Immers, jongeren uit achtergestelde buurten zijn braver dan verwacht. Tot slot worden in het afrondend hoofdstuk nog enkele beleidsadviezen geformuleerd zowel op lokaal, regionaal als federaal niveau. Deze adviezen richten zich voornamelijk naar de welzijnssector, het onderwijs en de politieke en politieke overheden.